

CAPITOLUL I

NOȚIUNI INTRODUCTIVE

§1. Rolul și importanța transporturilor

Una dintre cele mai importante ramuri a economiei unui stat o constituie transporturile întrucât prin intermediul acestora se realizează deplasarea în spațiu a persoanelor și bunurilor în vederea satisfacerii necesităților materiale și spirituale ale unei colectivități, precum și ale fiecărui cetățean.

Transportul de călători și de marfă a făcut întotdeauna parte integrantă din viața noastră cotidiană, a fost un motor al dezvoltării economice și a contribuit considerabil la bunăstarea noastră, fiind un indicator al gradului de dezvoltare al unei societăți. Dezvoltarea economică, precum și creșterea explozivă fără precedent a schimburilor comerciale în condițiile globalizării care determină ca „spațiul economic mondial să devină câmpul de acțiune al întreprinderilor”¹ au condus la o dezvoltare a transporturilor atât cantitativă, prin creșterea capacității de transport, cât și calitativă, prin maximizarea gradului de utilizare a vehiculelor, printr-o planificare integrată a sistemelor de transport și printr-o regândire a modelelor operaționale, care implică utilizarea mai multor moduri de transport. Se poate afirma, fără a greși, că transporturile constituie nervul vital al fiecărei economii naționale, precum și al comerțului internațional, pentru că nimic altceva nu condiționează în așa măsură dezvoltarea economiilor naționale și a comerțului internațional, cum le condiționează transportul.

Având în vedere necesitatea realizării legăturii între producție și consum, transporturile sunt acelea care deplasează produsele obținute în celelalte ramuri ale producției materiale, din locul în care au fost obținute în cel în care urmează a fi consumate în cadrul pieții interne și al celei internaționale².

De asemenea, transporturile constituie un mijloc necesar pentru exercitarea activităților profesionale și contribuie la dezvoltarea turismului.

¹ M. Coșea, *Economia integrării europene*, Editura Pro Universitaria, București, 2007, p. 37.

² Ghe. Filip, *Dreptul Transporturilor*, Editura „Șansa” - S.R.L., București, 1996, p. 5.

Prin urmare, activitatea de transport poate fi definită ca fiind acțiunile prin care se organizează și realizează deplasarea călătorilor și mărfurilor în spațiu și timp³.

Transporturile de persoane contribuie la apropierea oamenilor și la satisfacerea intereselor acestora, iar transporturile de mărfuri la dezvoltarea relațiilor economice dintre state, la dezvoltarea și specializarea unor regiuni de pe continente prin schimburile economice.

În țara noastră, în procesul de refacere economică și de așezare a economiei de piață, transportul contribuie la apropierea zonelor economice între ele, la dezvoltarea armonioasă a tuturor ramurilor economiei naționale și a județelor⁴, la dezvoltarea diviziunii sociale a muncii, transportul constituind un factor activ de atragere la viața social-economică a tuturor localităților țării, prin valorificarea superioară și eficientă a potențialului uman și material de care dispun și, prin aceasta, la dezvoltarea social-economică și culturală a acestora.

Realizarea acestor obiective impune organizarea transporturilor rațională, într-un sistem unitar, satisfacerea cererilor de transport cu rapiditate, siguranță și la costuri reduse, o contribuție importantă având perfecționarea mijloacelor de transport rutiere, feroviare, navale și aeriene, creșterea vitezelor și concurența dintre transportatori.

§2. Noțiunea dreptul transporturilor

Evoluția mijloacelor de transport și creșterea importanței economice a activității de transport au determinat consecințe și pe plan juridic⁵, concretizate prin adoptarea a numeroase acte normative interne și internaționale în acest domeniu.

Prin activitatea de transport se realizează deplasarea în spațiu a persoanelor și bunurilor, prin mijloace de transport specifice căilor de comunicații, în vedere satisfacerii nevoilor materiale și spirituale ale unei societăți.

Dezvoltarea transporturilor a impus necesitatea adoptării unor norme care să reglementeze raporturile juridice ce se stabilesc cu privire la organizarea transporturilor, precum și cu privire la drepturile și obligațiile participanților la

³ R. Rodière, *Droit de transports terrestres et aériens*, Precis, Dalloz, Paris, 1973, p.1.

⁴ Ghe. Filip, *op.cit.*, p. 7.

⁵ Ghe. Filip, *op.cit.*, p. 13.

activitatea de transport, avându-se în vedere specificul fiecărei categorii de transport, fapt ce a determinat apariția unei ramuri distincte a dreptului numită ramura dreptului transporturilor.

Prin dreptul transporturilor înțelegem ansamblul de reglementări privitoare la activitatea profesională organizată de cărauși, cu vehicule corespunzătoare, pentru a deplasa, pe baze contractuale și în condiții legale, persoane și/sau bunuri⁶.

Din definiție rezultă că obiectul transportului îl constituie acțiunea de deplasare în spațiu a unei persoane fizice sau a unui bun, însă nu toate deplasările în spațiu intră în obiectul activității de transport, supuse, prin urmare, contractului de transport.

Astfel, deplasarea imaginii ori sunetului la distanță, furnizarea energiei electrice de orice fel⁷, transportul informațional, transportul de lichide și gaze prin conducte⁸, nu pot forma obiectul unui contract de transport, întrucât aceste activități se realizează prin instalații proprii, nefiind necesare unele operațiuni specifice, pe care le presupune activitatea de transport propriu-zisă, așa cum sunt preluarea de către transportator a mărfurilor ce urmează a fi transportate, obligația de pază și de predare a lor la destinație.

Subiectele de drept, conform definiției date, sunt pe de o parte transportatorii, persoane fizice sau persoane juridice autorizate să efectueze transporturi interne sau internaționale de persoane sau de bunuri, în interes public sau în interes propriu, denumiți și operatori, iar pe de altă parte clienții denumiți și beneficiari, fie călători persoane fizice, fie expeditori și destinatari de mărfuri denumiți și utilizatori.

Orice transport constă, în principal, într-o prestare de servicii specifice, executate în scopul de a deplasa de la punctul de pornire la locul de sosire persoane sau bunuri, cu mijloace de transport corespunzătoare, în condiții de siguranță deplină. O asemenea activitate are ca scop realizarea de profit și are un caracter comercial.

⁶ Prof. dr. O. Căpățînă, Lect. univ. dr. Ghe. Stancu, *Dreptul transporturilor, Partea Generală*, Editura Lumina Lex, București, 2002, p. 10.

⁷ Dr. I. T. Ciobanu, *Dreptul transporturilor, Transportul terestru și aerian*, Editura Actami, București, 2000, p. 3.

⁸ Ghe. Filip, *op.cit.*, p. 6.

§3. Cadrul legal general

Dreptul transporturilor se întregește, în lipsă de norme proprii, cu dreptul comun. Dreptul comun în materia transporturilor îl constituie dispozițiile cuprinse în Noul cod civil⁹, care, pe lângă principiile generale privind oricare dintre contracte, consacră un capitol special, Capitolul VIII intitulat „Contractul de transport” (art. 1955 – 2008 din Noul cod civil).

3.1. Reglementări interne

Reglementările interne în materia transporturilor sunt constituite din dispozițiile care reglementează toate categoriile de transporturi, inclusiv contractele de transport, cuprinse în actele normative interne.

Cadrul general aplicabil tuturor actelor normative specifice modurilor de transport și activităților conexe acestora îl constituie O.G. nr. 19/1997 privind transporturile¹⁰ - aprobată prin Legea nr. 197/1998¹¹ - astfel cum a fost modificată și completată ulterior.

În principal, alte acte normative, care reglementează concret modurile de transport (rutier, feroviar, naval, aerian, multimodal și combinat¹²), sunt:

- O.G. nr. 27/2011 privind transporturile rutiere¹³;
- O.G. nr. 7/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind transportul pe căile ferate din România¹⁴;
- O.G. nr. 42/1997 privind transportul maritim¹⁵;
- O.G. nr. 29/1997 privind Codul aerian civil¹⁶.

⁹ Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505/15.07.2011, modificată și completată.

¹⁰ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 200/20.08.1997 și republicată în temeiul art. II din Legea nr.197/1998 pentru aprobarea O.G.nr.19/1997, în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 552/11.11.1999, dându-se articolelor și alineatelor o numerotarea corespunzătoare.

¹¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 425/11.11.1998.

¹² Transport care se efectuează în baza unui document unic de transport, dar se folosesc mijloace de transport diferite, cum ar fi: tren – camion, navă maritimă – camion, camion - aeronavă ș.a.

¹³ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 625/02.09.2011.

¹⁴ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 838/11.10.2006.

¹⁵ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 210/10.03.2004.

3.2. Reglementări internaționale

Reglementările internaționale în materia transporturilor le reprezintă convențiile internaționale la care România este parte. De-a lungul timpului, România a încheiat o serie de convenții multilaterale privind transporturile rutiere, feroviare, maritime, fluviale sau aeriene, sub auspiciile O.N.U., sau alte organizații internaționale, dar și numeroase acorduri bilaterale, cum ar fi:

- Convenția de la Berna din 1980, ratificată și de România¹⁷, întregită prin mai multe anexe, printre care menționăm:
 - Regulile uniforme privind transportul feroviar de călători și bagaje (C.I.V.);
 - Regulile uniforme cu privire la transportul internațional feroviar de mărfuri (C.I.M.);
- Aderarea României la Acordul cu privire la transporturile internaționale de produse perisabile și cu privire la mijloacele de transport speciale care trebuie folosite pentru aceste transporturi¹⁸;
- Acordul dintre Guvernul României și Guvernul Republicii San Marino privind transporturile rutiere internaționale¹⁹;
- Acordul dintre Guvernul României și Guvernul Regatului Maroc privind transporturile rutiere internaționale și a protocolului la acesta²⁰;
- Acordul dintre Guvernul României și Guvernul Macedonean privind transporturile rutiere²¹;
- Acordul dintre Guvernul României și Guvernul Statelor Unite ale Americii privind transporturile aeriene, semnat la Washington la 15 iulie 1999²²;

¹⁶ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 45/26.01.2001.

¹⁷ Prin Decretul nr. 100/1983 pentru ratificarea unor tratate internaționale, publicat în Buletinul Oficial nr. 23/01.04.1983

¹⁸ O.G. nr.75/1998 pentru aderarea României la acest acord, a fost aprobată prin Legea nr.2/1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 4/1999.

¹⁹ Ratificat prin Legea nr.300/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 509/2003.

²⁰ Ratificat prin Legea nr.748/2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 826/2001.

²¹ Ratificat prin Legea nr.53/2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.131/2001.

²² Ratificat prin Legea nr.136/1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353/1999.

- Acordul de cooperare dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Ungare, în domeniul transporturilor militare semnat la Oradea la 20 decembrie 1997²³;
- Acordul dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Belarus cu privire la transporturile internaționale de persoane și mărfuri²⁴;
- Acordul dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Federale Germania privind la transporturile rutiere internaționale de persoane și mărfuri²⁵;
- Acordul dintre Guvernul României și Guvernul Regatului Țărilor de Jos privind la transporturile rutiere internaționale²⁶, ș.a.

§4. Autoritățile competente în domeniul transporturilor

Transporturile de persoane și de mărfuri se desfășoară sub îndrumarea și controlul unor instituții specializate care funcționează atât la nivel național cât și la nivel internațional.

La nivel național, Ministerul Transporturilor, este organul de specialitate al administrației publice centrale, care stabilește politica în domeniul transporturilor la nivel național.

Pe plan local există mai multe structuri administrative specializate în raport de felul transporturilor în subordinea Ministerului Transporturilor, cum ar fi: societăți naționale (ex. Societatea Națională a Căilor Ferate Române, Societatea Națională de Transport Feroviar de Marfă etc.), companii naționale (ex. Compania Națională de Căi Ferate ș.a.) regiile autonome (ex. R.A. Autoritatea Aeronautică Civilă Română, R.A. Registrul Auto Român ș.a.), căpităniile de porturi maritime și fluviale, administrații ale porturilor și canalelor navigabile etc.

Pe plan internațional, au fost înființate instituții interguvernamentale cu vocație universală, cum ar fi: Uniunea Internațională a Transporturilor Rutiere

²³ Ratificat prin Legea nr.48/1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.145/1999.

²⁴ Ratificat prin Legea nr.38/1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 82/1998.

²⁵ Ratificat prin Legea nr.106/1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 135/1997.

²⁶ Ratificat prin Legea nr.124/1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265/1996.

(I.R.U.), Organizația pentru Transporturi Internaționale Feroviare (O.T.I.F.), Organizația Aviației Civile Internaționale (O.A.C.I.), Organizația Maritimă Consultativă Interguvernamentală (I.M.C.I.) ș.a.

4.1. Ministerul Transporturilor

La nivel național, așa cum am arătat, Ministerul Transporturilor, conform art. 1 din H.G. nr. 21/2015 privind organizarea și funcționarea Ministerul Transporturilor²⁷, este organul de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, aflat în subordinea Guvernului și care stabilește politica în domeniul transporturilor la nivel național, elaborează strategia și reglementările specifice de dezvoltare și de armonizare a activităților de transport în cadrul politicii generale a Guvernului și îndeplinește rolul de autoritate de stat în domeniul transporturilor și al infrastructurii de transport.

De asemenea, Ministerul Transporturilor este autoritatea publică centrală responsabilă cu implementarea politicilor de transport adoptate la nivelul Uniunii Europene.

Potrivit art. 19 alin. 1 din O.G. nr. 19/1997 privind transporturile²⁸, Ministerul Transporturilor elaborează și supune aprobării Guvernului definirea și schema rețelei de transport de interes național și european, care are ca obiective asigurarea deplasării persoanelor și a bunurilor între localitățile țării, precum și conectarea infrastructurilor naționale de transport la principalele infrastructuri de transport internațional.

Consiliile județene împreună cu consiliile locale elaborează schema rețelei locale de transport, care trebuie avizată de către Ministerul Transporturilor.

Conform dispozițiilor legale - art. 5 alin. 3 din O.G. 19/1997, Ministerul Transporturilor coordonează modurile de transport²⁹ printr-o abordare

²⁷ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 50/21.01.2015, modificată și completată.

²⁸ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 552/11.11.1999, modificată și completată.

²⁹ Modurile de transport, parte integrantă a sistemului național de transport, potrivit art. 5 alin. 1 din O.G. 19/1997 privind transporturile, sunt:

- a) transportul rutier;
- b) transportul feroviar;
- c) transportul naval;